

Poslední želví svět

Tajba je dnes jediná původní lokalita želv bahenních v bývalém Československu. Nebýt ale osobního přispění hrstky nadšenců, kteří na tomto místě ve svém volném čase na želvy „dohlíží“, již by tomu tak dnes nemuselo být

TEXT A FOTO: DANIEL JABLONSKI

Národní přírodní rezervace Tajba je mrtvým ramenem řeky Bodrog (součást CHKO Latorica) a nachází se v blízkosti obce Streda nad Bodrogom ve Východoslovenské rovině. Rezervace o rozloze 27,36 hektarů představuje vzácný pozůstatek mokřadních společenstev v různých vývojových stádiích a je významným stanovištěm pro mnoho druhů herpetofauny. Žijí zde například užovky stromové a obojkové, ještěrky obecné a zelené, skokani skřehotaví, blatnice skvrnité, ropuchy zelené, rosničky zelené a kuňky obecné. Vedle nich zde lze pozorovat

nejrůznější vodní a brodivé ptactvo. Prioritou číslo jedna této lokality je však vyhynutím ohrožená želva bahenní (*Emys orbicularis*).

VZNIK „ŽELVÍ“ REZERVACE

Na Slovensku jsou dnes kromě Tajby želvy hlášeny i z jižních oblastí od povodí Dunaje, okolí Piešťan, na Záhorské nížině a v okolí Komárna. Ojedinelé nálezy pak pocházejí i z dalších částí Východoslovenské roviny. Původ těchto izolovaných populací je však kvůli nejrůznějším amatérsky vedeným introdukcím pokusům nejasný.

Bezesporu nejvíc je želva bahenní spojována s NPR Tajba. Vzestupný trend početnosti želv na této lokalitě si v minulosti vynutil uvažovat o ochraně území jako takového. Její historie však nebyla vždy různá, jak výstižně popisuje Radoslav Rigler v článku „*Korytnačka bahenná (Emys orbicularis), jej chov a výskyt na východnom Slovensku*“. Zřízení rezervace Tajba navrhl Dr. Štolman a dne 25. května 1966 byla tato „Štátna prírodná rezervácia“ schválena. Těžba mrtvého ramena, vápnění, sběr rákosí nebo výstavba odchovny pro polodivoký chov kachen či bažantů, to vše ale mělo negativní vliv na populaci

↑ Čerstvě vyhrabaná mláďata želvy bahenní na Tajbě

želv, kvůli níž byla rezervace primárně založena.

STRASTIPLNÁ POUŽÍ MLADÝCH ŽELV

Želvy se za posledních více než čtyřicet let po vyhlášení rezervace musely vypořádat s leccím. Přecházely i olejovou havárii, při níž splašky odtékly odpadovým kanálem přímo do jižní části rezervace. Populace se tehdy naštěstí nacházela hlavně v těch místech, která nebyla oleji přímo zasažena. Nejzávažnějším problémem je však dlouhodobě pokles vodní hladiny na Tajbě, který od počátku upravování koryta řeky Bodrog trvá dodnes. Tento jev s sebou nese hned dva zásadní problémy – jednak se želvy nemohou dostat na místa, kde dříve kladly vejce, a i když se tam některé samice propracují, mají vylíhnutá mláďata ztížené podmínky dostat se zpět k vodě, která je od místa líhnutí momentálně vzdálená asi půl kilometru. Na tomto úseku navíc určitě neujdou pozornosti predátorů.

K tomu každým rokem hladina klesá, a pokud se nevymyslí a finančně nezajistí plán, jak dostat vodu zpět do Tajby, může lokalita a s ní nejspíše i želvy zaniknout úplně. Abychom však nebyli výhradně negativističtí, je potřeba zmínit, že se

schovaném slunci zahlédl krunýř. A opravdu! Na vyschlém, položeném rákosí se vyhřívá dospělý samec želvy bahenní. Takže hned napoprvé docela úspěch.

Petr a já se později připojujeme k ostatním lidem ze skupiny, kteří se pomalu vrhli na hlavní náplň dne – vyhrabávání snůšek želv a zhodnocení jejich stavu po zimě. Kamarád Stano Danko zrovna zarazil lopatku do země a opatrným rozhrabáváním půdy začal hledat vajíčka. Želví hnízda se zde nacházejí na dostatečně prosluněných místech, která v kombinaci s vlhkou písčitou půdou poskytují snůšce optimální podmínky pro vývoj. Na tomto území je označených 5–6 hnízd. Předpokládá se, že v rámci celé Tajby by se jejich počet měl pohybovat okolo 30 až 40. První vyhrabaná snůška však byla pro všechny spíše zklamáním. Z deseti vajec byla jen 4 vylíhnutá, 3 neoplozená a zbytek byla vyvinutá, ale uhynulá embrya. I to je však výsledek, který je třeba brát v potaz.

ODLOŽENÉ LÍHNUTÍ

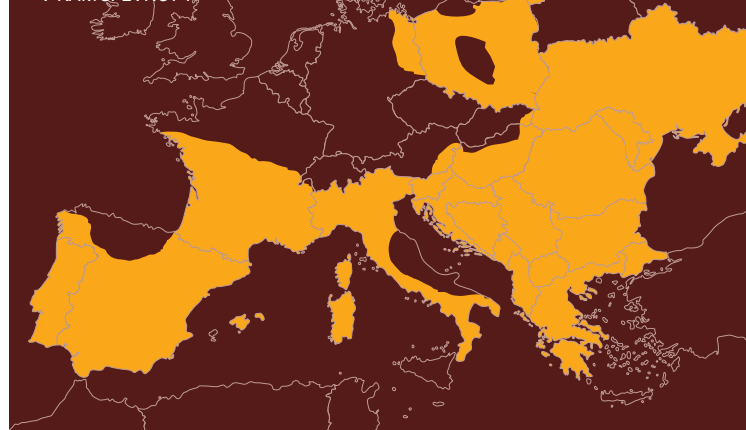
Propracováváme se k další snůšce a brzy je jasné, že tentokrát nás čeká lepší výsledek. Vytahujeme nejen vyklubané zbytky skořápek, ale dokonce živé malé želvy. Nevěřím

LOVEC V BRNĚNÍ

Želva bahenní (*Emys orbicularis*) je nádherný plaz posetý množstvím drobných žlutých skvrn, teček a paprsků položených na tmavém až černém podkladě. Jde o druh ohrožený vyhynutím, a to zejména v oblastech střední Evropy, kde jednotlivé lokality tvoří fragmentované populace s často nízkou hustotou jedinců. Na mnoha lokalitách (např. v Rakousku) se drží již jen díky záchranným programům, nebo jsou její původní populace zcela vymizelé (např. ČR). V jižnějších částech areálu je však relativně běžným obyvatelem sladkých (někdy i brakických) stojatých či slabě tekoucích vod.

Želvy bahenní s oblibou vyhledávají zarostlé okraje řek a jezer, slepá ramena, mokřady a kanály, kde jim dané prostředí zabezpečuje jak potravu, tak potřebnou ochranu. Na březích těchto míst se často sluní v hojnějších počtech, ve vodě pak aktivně loví potravu, kterou tvoří různí bezobratlí, ale i obratlovci, jako poraněné ryby nebo žáby.

OBLAST ROZŠÍŘENÍ ŽELVY BAHENNÍ
V RÁMCI EVROPY

samci se přichytí krunýře partnerky a zůstanou tak až dva týdny

želvy podle pozorování z posledních let nevyskytují jen na Tajbě, ale také v okolních kanálech. Bylo v nich nalezeno množství jedinců, kteří pravděpodobně přirozenou cestou migrují na další vhodná stanoviště.

NA ÚVOD ZKLAMÁNÍ

S Tajbou jsem měl poprvé možnost seznámit se jednoho příjemného jarního dne. Ihned jsem se začal rozhlížet po vysněných „korytnáčkách močiarných“, ale jak mne hned zpočátku zchladil můj průvodce Peťo Haváš, často se mu při návštěvě lokality stává, že zde nevidí ani jednu želvu. Nicméně mne vede k jednomu místu, kde snad i v mdlém a většinou za mraky

↑ Dospělý samec želvy bahenní

vlastním očím. Embryonální hibernace je sice u tohoto druhu známa, ale vidět tento jev doopravdy je úplně jiný zážitek.

Je potřeba si uvědomit, že malé želvy byly v zemi prakticky celý rok! Po páření, které u tohoto

druhu probíhá na lokalitách střední Evropy od května do června, samice v červenci naklade snůšku, která může obsahovat dvě, šestnáct nebo až dvacet kusů. Za nepříznivého, deštivého či celkově chladného a krátkého léta však nedorazí k úpl-

nému embryonálnímu vývoji, jenž vyvrcholí podzimním líhnutím, ale vývoj se pozastaví. Želvy si tak vyvinuly zajímavou strategii, kdy jsou schopné ve vajíčku a v půdě přečkat celý podzim a zimu a teprve až s jarním oteplením dokončí embryonální vývin. Následně se v květnu nebo i dříve líhnou. To se již děje v době, kdy dospělé želvy pracují na další generaci.

CESTA TAM A ZASE ZPÁTKY

Rozmnožovací strategie želv bahenních jsou i z jiných důvodů dost zajímavé. Samci se při námluvách přichytí k samici končetinami o karapax (horní část krunýře, spodní strana krunýře samců – plastron – je k tomu speciálně přizpůsobena vklepnutím) a v této poloze mohou zůstat až dva týdny. Přitom se samice stále pohybuje, a to jak ve dne, tak i v noci.

Nakladená vejce jsou oválná s pevnou vápenitou skořápkou a samice je svépomocí klade do předem vyhrabaného důlku nejčastěji do měkkého písčitého substrátu, který je rovněž významný pro úspěch rozmnožování.

↘ Jedna z posledních vyhrabaných snůšek přinesla na svět také několik nových mláďat

Samotné kladení však musí být z želvího pohledu pěkná dřina. Samice absolvuje značnou vzdálenost k místům vhodným pro naklazení, tekutinou z análních vaků zvlhčuje místo na kladení, vyhrabe jamku, v intervalu 1–3 minuty naklade vejce, zahrabe jamku a vrací se zpět do vody. Vylíhnutá mláďata pak tuto trasu absolvují také, ale jen směrem k vodě.

POČÍTÁNÍ V JINÉM SVĚTĚ

Za normálních okolností trvá vývoj vajec 80 až 140 dní a mláďata se líhnou již v září nebo v říjnu. Nepříznivé zimní období přecháží zahrabána v bahně a žijí pouze ze zásob, které jim poskytl žloutkový vak. Pokud se vylíhnout nestihnou, sázejí na výše zmiňovanou embryonální hibernaci. Tehdy se však vylíhnutí dočká méně zárodků než v případě pozdější nebo mírnější zimy, jak jsem se mohl sám přesvědčit. Během odpoledne, jež jsme Tajbě věnovali, jsme ve výsledku vyhrabali několik desítek malých želviček, které tak k naší radosti poslouží pro další populační posílení zdejší populace, i když zdaleka ne všechny se dožijí reprodukčního věku.

Člověk si na Tajbě připadá jako v jiném světě. Mokřady, bujný porost, množství skřehotajících zelených skokanů a směs zvuků tvořená nejrůznějším hmyzem a ptactvem,

opravdový želví svět, možná poslední, který v jeho původní podobě můžeme ve střední Evropě pozorovat. Doufejme, že to bude možné ještě hodně dlouho. «

↑ Želví snůšky najdeme i 20 centimetrů hluboko v zemi

Vyhrajte s Přírodou krmivo pro svého mazlíčka!

Belgická firma Versele-Laga má své počátky už ve 30. letech 20. století. Jejím hlavním cílem byla od počátku kvalita a díky tomu se poměrně rychle rozrůstala. Dnes je společnost dobře známá výrobou a prodejem krmiv pro domácí mazlíčky. Její výrobky mimo jiné zahrnují krmivo pro malá zvířata včetně hlodavců a ptactva a krmivo pro psy a kočky. Tyto produkty jsou populární zejména v Západní Evropě, ale pomalu si začínají získávat příznivce i v České Republice a to především díky velmi vysoké kvalitě vstupních materiálů a samotného procesu výroby. Krmiva mají velký obsah nutričně cenných látek a v neposlední řadě rozumnou cenu.

5 vylosovaných soutěžících získá balík krmiva dle vlastního výběru. Stačí, když nám odpovíte na otázku:

KRMIVO PRO JAKÁ ZVÍŘATA VYRÁBÍ FIRMA VERSELE-LAGA?

- a) jen pro psy
- b) jen pro kočky
- c) pro malá zvířata, psy i kočky

Odpovídejte na:

www.epublishing.cz/priroda

do 10. května 2011

Do předmětu zprávy napište heslo KRMIVO.

Podmínky a pravidla: Soutěž končí 10. května 2011. Pořadatelem soutěže je Extra Publishing, s. r. o. Odesláním odpovědi výslovně souhlasíte s tím, že pořadatel soutěže, obchodní firma Extra Publishing, s. r. o., Bubeníčková 9, 602 00 Brno, IČ: 27689247, DIČ: CZ27689247, může využít vámi poskytnuté osobní údaje: jméno, příjmení, ulice, číslo, město, PSC, e-mail k obchodním a marketingovým nabídkám, a to až do písemného odvolání vašeho souhlasu. Režim poskytování osobních údajů se řídí aktuálním zněním Zákona o ochraně osobních údajů č. 101/2005 sb. Kdykoliv po vašem odmítnutí vám okamžitě přestanou být zaslány další obchodní a marketingové nabídky.

